

NACIONALNI INŠTITUT ZA JAVNO ZDRAVJE

SAMOEVALVACIJSKO POROČILO

po 31. členu Zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti (ZZrID)

Poročilo pripravili:

Delovna skupina za raziskovalno dejavnost NIJZ

Strokovni svet in Strokovni direktor NIJZ

Programske skupine NIJZ P3-0339, P3-0395, P3-0124

Komisija za izoblikovanje deontoloških mnenj in stališč za strokovno — etična vprašanja NIJZ

Center Šola javnega zdravja

Pravno-sistemska služba in Kadrovska služba NIJZ

Služba za upravljanje projektov in raziskovalno dejavnost NIJZ

Glavni uredniki: prim. prof. dr. Ivan Eržen (Strokovni direktor), doc. dr. Jernjea Farkaš Lainščak (Vodja ARIS programske skupine »Raziskave na področju javnega zdravja«), Tina Lipušček (Vodja Službe za upravljanje projektov in raziskovalno dejavnost)

Ljubljana, maj 2026

POVZETEK SAMOEVALVACIJSKEGA POROČILA IN SWOT ANALIZA

NIJZ je javni zdravstveni zavod in **edini terciarni zdravstveni zavod, ki deluje na področju javnega zdravja v Republiki Sloveniji** in katerega glavni namen je proučevanje vplivov dejavnikov na zdravje ter načrtovanje ukrepov ter varovanje in zviševanje ravni zdravja prebivalstva. Njegovo poslanstvo je z medresorskim povezovanjem prispevati k boljšemu zdravju in blaginji prebivalcev Slovenije.

Sodelavci NIJZ sodelujejo v **treh raziskovalnih programih**, ki naslavljajo ključne javnozdravstvene izzive na področju zdravja prebivalstva. Poleg temeljne programske skupine P3-0339 »Raziskave na področju javnega zdravja« sodelujejo tudi v programski skupini P3-0395 »Prehrana in javno zdravje« ter v programski skupini P3-0124 »Metabolni in prirojeni dejavniki reproduktivnega zdravja, porod III«. V pripravi je nov program s področja duševnega zdravja, kar predstavlja pomemben korak k doseganju dolgoročnega cilja širitve programskega financiranja.

Programska skupina P3-0339 »**Raziskave na področju javnega zdravja**« svojo znanstveno odličnost utemeljuje z raziskovalnimi dosežki, ki pomembno prispevajo k razumevanju ključnih javnozdravstvenih izzivov v Sloveniji in širše. Raziskovalno delo skupine je usmerjeno v vsebinska področja z visokim bremenom bolezni in pomembnimi družbenimi posledicami, pri čemer povezuje epidemiološke, vedenjske, okoljske, psiho-socialne ter širše sistemske vidike zdravja. Pomembne raziskovalne rezultate smo dosegli na področju **krepitve duševnega zdravja prebivalstva in obvladovanju kroničnih nenalezljivih bolezni**.

Raziskovalni rezultati na poročju **preprečevanja samomora** omogočajo pričetek aktivnosti na področju omejevanja dostopnosti do sredstev samomora v Sloveniji, ključno za zmanjševanje javnozdravstvene problematike samomora in s tem povezanih težav. Rezultati raziskav **bremena kaheksije pri hospitaliziranih bolnikih** predstavljajo pomemben vsebinski in metodološki prispevek k razvoju podatkovno podprte epidemiologije kroničnih nenalezljivih bolezni. Rezultati raziskave z uporabo zbiranja 24-urnega urina, ki velja za zlati standard za ocenjevanje vnosa natrija in kalija v populaciji, zagotavljajo visoko kakovostne, zanesljive in mednarodno primerljive podatke o izpostavljenosti odraslih prebivalcev Slovenije **čezmernemu vnosu soli in nezadostnemu vnosu kalija**.

Raziskovalna dejavnost NIJZ ima pomemben in neposreden vpliv na zdravje prebivalstva ter delovanje družbe kot celote, saj predstavlja ključno znanstveno in strokovno podlago za oblikovanje javnozdravstvenih politik, preventivnih programov in sistemskih ukrepov. Raziskave NIJZ tvorijo **močno podlago za številne strategije, resolucije in izhodišča** za politične odločevalce, strokovnjake in splošno javnost na nacionalni in EU ravni.

NIJZ izkazuje močen družbeni vpliv in je vpet v **vse družbeni ravni**, od lokalne skupnosti, nacionalno raven usmerjeno v celotno populacijo Slovenije, do udejstvovanja na EU ravni preko sodelovanja v največjih evropskih javnozdravstvenih projektih. NIJZ zagotavlja podatkovno in raziskovalna infrastruktura za družbo, medsektorsko upravljanje in oblikovanje politik, socialno participacijo, vključevanja skupnosti in civilne družbe, prenos raziskav v zdravstveni sistem in lokalna okolja in komuniciranje znanosti in mednarodno sodelovanje.

Prav to mednarodno sodelovanje vodi NIJZ k novim spoznanjem z aktivnim vključevanjem v projekte. V obdobju od leta 2022 do leta 2025 smo sodelovali (kot vodja ali partner) pri **preko 150 projektih s področja javnega zdravja**. Število aktivnih projektov se iz leta v leto povečuje saj smo prepoznani kot ključni partner na področju javnega zdravja v centralni Evropi, kar dokazujejo vodilne vloge pri ključnih evropskih projektih (Joint Actions) kot tudi kohezijskih projektih.

Stabilno financiranje nam je omogočilo izvedbo internega razpisa za razvojno-raziskovalne projekte, kjer financiramo teme, ki imajo visoko dodano vrednost vendar so finančno podhranjene. Organiziramo nacionalno konferenco javnega zdravja, ki je osrednja platforma za diseminacijo javnozdravstvenih raziskav v Sloveniji. Preko sredstev stabilnega financiranja imamo v prihodnje namen povečati vključenost mladih raziskovalcev v raziskovalno skupnost NIJZ, ustvariti še močnejšo raziskovalno kulturo ter aktivno vključiti celotno raziskovalno skupnost NIJZ v pripravo naslednje strategije za izvajanje stabilnega financiranja.

SWOT ANALIZA	
Prednosti	Slabosti
- Močna vpetost raziskovalne dejavnosti v nacionalni sistem javnega zdravja in neposredna povezava z zdravstvenimi podatki ter populacijskimi registri - Visoka stopnja interdisciplinarnosti in povezovanja epidemiologije, (bio)statistike, javnega zdravja, psihologije, sociologije, okoljskih ved, vej klinične medicine - Stabilna vključenost v evropske raziskovalne programe ter prepoznavnost v mednarodnem prostoru - Močna vloga NIJZ v koordinaciji večjih raziskovalnih konzorcijev - Močna povezanost z uporabniki raziskav (odločevalci, sistem zdravstvenega varstva), kar povečuje družbeni vpliv raziskovalnih rezultatov - Naraščajoč delež mladih raziskovalcev in raziskovalcev v zgodnjih kariernih fazah, kar ustvarja potencial za dolgoročno kadrovske stabilnost	- Neenakomerna raziskovalna obremenitev med zaposlenimi in razlike v raziskovalni aktivnostni vključenosti - Delno pomanjkanje sistematične podpore za karierni razvoj raziskovalcev (zlasti na začetku kariere) - Razmeroma omejena uporaba naprednih analitičnih metod in digitalnih raziskovalnih orodij v določenih segmentih raziskovalnega dela - Fragmentiranost raziskovalnih tem in potreba po bolj sistematičnem interdisciplinarnem povezovanju - Neenakomerna prepoznavnost in diseminacija raziskovalnih rezultatov med širšimi deležniki
Priložnosti	Nevarnosti/tveganja
- Krepitev vloge NIJZ kot nacionalnega vozlišča za zdravstvene podatke in »real-world evidence« raziskave - Nadaljnje povezovanje z univerzami, kliničnimi ustanovami in mednarodnimi raziskovalnimi centri ter inštituti	- Konkurenca na evropskem in globalnem raziskovalnem trgu dela za vrhunske raziskovalce - Omejitve javnega financiranja in nestabilnost projektnega financiranja - Možno preoblikovanje EU skladov in manj financiranja javnozdravstvenih tem, tako znotraj centraliziranih kot decentraliziranih skladov

- Razvoj novih prioritetnih raziskovalnih področij (npr. podnebne spremembe in zdravje, odpornost zdravstvenega sistema) - Prezem koordinacije raziskovalnega dela na EU ravni za večletno obdobje (kot je bilo v preteklosti na področju raka, prehrane in trajnostni vidik) - Krepitev uporabe naprednih metod in izboljšana infrastruktura (strežniki, umetna inteligenca, strojno učenje, analitika in upravljanje velikih podatkov) - Spodbuda raziskovalcem, ki delujejo na implementacijskih projektih za objavo raziskovalnih rezultatov preko sistematičnega izobraževanja - Sistemska nadgradnja mentorskih programov in ukrepov za pomlajevanje raziskovalne skupnosti - Povečanje vpliva raziskav na oblikovanje javnozdravstvenih politik («science-to-policy translation«)	- Tveganje odhoda kadrov zaradi boljših pogojev v akademskem ali mednarodnem okolju - Naraščajoče zahteve po podatkovni varnosti in regulativi, ki lahko omejujejo dostop do podatkov - Povečevanje kompleksnosti javnozdravstvenih izzivov, ki zahteva hitrejšo prilagajanje raziskovalnih pristopov - Potencialna preobremenjenost raziskovalcev zaradi kombinacije raziskovalnega, strokovnega in administrativnega dela
---	--